Милина М. Ивановић Баришић[1]
Етнографски институт САНУ[2]
Београд

УДК 398.332.416(=163.41)(498.5)
398.31(=163.41)(498.5)
https://doi.org/10.46630/ish.12.2026.08

ВАТРА И ЖАР У БОЖИЋНИМ ОБИЧАЈИМА КОД СРБА У РУМУНСКОМ БАНАТУ

Ватра је предмет религијског обожавања од најранијег времена човековог постојања. У народној религији Срба у различитим обичајима (календарски обичаји, обичаји животног циклуса, и др.) ватра је нашла одређену примену. У раду ће се указати на божићне обичаје код Срба у румунском делу Баната у којима се употребљава ватра (жар) као део празновања.

Кључне речи: ватра, жар, божићни обичаји, Срби, румунски Банат

Основно значење ватре односи се на процес добијања топлоте и светлости, а то су уједно и особине које ватру чине изузетно важним елементом како за свакодневни живот људи тако и за обављање различитих обичајних радњи као неизоставног дела свакодневног и обредног живота људских заједница у њиховом трајању кроз време. Заједно са водом, земљом и ваздухом традиционалне заједнице су ватру сматрале једним од основних елемената универзума (уп. СМ, 2001: 64). Откриће ватре и овладавање њеним коришћењем свакако да је прекретница у трансформацији природе у културу, односно претварању пресног као природног производа у кувано/печено као културног производа.[3] Можда је ова чињеница допринела да се у различитим традицијама ватра „третира као елемент божанског порекла, као света ствар коју су људи добили или украли од богова. Најпознатији мит те врсте је онај грчки о Прометеју. У српским предањима улогу Прометеја преузео је св. Сава“ (Бандић, 1991: 70). Вероватно да и „порекло наших речи *огањ* и *ватра* указује на некадашње обожавање ватре као светиње“ (СМР, 1970: 55). Како наводи Душан Бандић код Срба се „поштовање ватре развило у веома сложен и издиференциран култ. Тим култом обухваћен је широк спектар ствари: од природних појава које изазивају ватру (гром, односно муња), преко њених нус продуката (гар, пепео, дим) до предмета који су у вези с њом (огњиште, свећа, кандило). Улога ватре у народној религији била је ви-

[1] milina.ivanovic@gmail.com

[2] Текст је резултат рада на пројекту *Истраживање културе и историје Срба у Румунији*, у организацији центра за научна истраживања културе Срба у Румунији при Савезу Срба у Румунији (Темишвар).

[3] О овом процесу више видети у: Lévi-Stross, 1970: 167–176.

шеструка. Међутим доминирале су представе о њеној чистилачкој (лустративној) и заштитној (апотропејској) моћи. Својство ватре да спаљује реалне ствари преносило се, по аналогији, и на другу раван. Веровало се, наиме, да се њом могу 'спалити', то јест уништити ностране силе и ностране бића" (Бандић, 1991: 70–71). Ове силе, по народном веровању, могу наштетити људима јер им у бити нису превише наклоњене, па је употреба ватре у различитим животним ситуацијама један од начина да се предупреде лоше последице одређених човекових поступака.

Различити начини употребе ватре били су саставни део разнородних обреда који су били део стандардног календара или сплета животних околности. Ватре које су паљење током календарске године спадају у тзв. периодичне ватре и пале се сваки пут у исти дан. Наиме, периодичне ватре су повезане са одређеним календарским празницима (уп. Бандић 1991: 72–73) па ће се у овој прилици учинити осврт на ватре у време божићног празновања. Циљ је да се у раду укаже на употребе ватре и њеног производа – жара, у време божићних празника у сеоским заједницама у румунском делу Баната које су насељене српским становништвом. У раду се користе теренски подаци сарадника Етнографског института САНУ који су прикупљени током вишегодишњих истраживања на пројекту *Истраживање културе и историје Срба у Румунији* у организацији Центра за научна истраживања културе Срба у Румунији при Савезу Срба у Румунији.[4]

* * *

У селима са српским становништвом у румунском делу Баната божићни циклус празновања обухвата време од почетка божићног поста закључно са Богојављењем што је трајање од четрдесетак дана. Према доступним подацима да се наслутити, мада приликом разговора то се није посебно наглашавало, да је обредно-обичајна пракса која се обавља(ла) током ових празничних дана усмерена ка заштити домаћинства и његових чланова од различитих негативних утицаја. Осим за припрему хране и одржавања топлоте, у обичајној пракси током божићног празновања св. Игњата, Бадњег дана и Божића посебан значај има тих дана упаљена ватра у шпорету и жар који се том приликом створи у виду усијаних комада изгорелог или нагорелог дрвета.

На св. Игњата, Бадњи дан и Божић ватра се пали у породичном кругу и у функцији је заштите и добробити породичног домаћинства и његових чланова у години која долази. Улога заштитара и доброчинитеља породице

[4] Истраживачку екипу чинили су Милина Ивановић Баришић, Бојана Богдановић, Ђурђина Трубарац Матић и Нина Аксић. Истраживања чији се резултати користе у овом раду обављана су у периоду од 2016. до 2019. године. Руководилац пројекта био је проф. др Михај Миља Радан.

намењена је бадњаку кога представља посебна врста дрвета које се сече и доноси на сам Бадњи дан или се, пак, нешто раније издвоји комад дрвета који ће бити употребљен у функцији бадњака кад за то дође време. У појединим селима (Ченеј, Фенлак, Краљевац, Чанад), уношење у кућу храстовог или друге врсте дрвета и налагање у шпорет / пећ није било познато. Последњих неколико деценија бадњак се налаже у порти сеоских цркава (Стара Молдава, Дињаш, Ченеј, Фенлак, Краљевац, Чанад, Златица), па одатле чланови породице узимају делове и доносе у кућу. Донесена гранчица се обично ставља код иконе а по истеку године се спаљује.

Паљење бадњака повезано је са огњиштем, пећима, а у садашњем времену шпоретом на чврсто гориво. С ватром/огњем тесно је повезано огњиште. У прошлости је огњиште било средиште породичног живота и представљало је домаћу, породичну светињу.[5] То је било место где се припремала храна, око њега се окупљало, славило, обављале бројне обичајне радње животног и празничног циклуса. Њега су временом замениле прво зидане пећи, а касније куповни шпорети. Обичаји који су били повезани с ватром на огњишту прилагођени су пећима, односно шпорету. Ватру на огњишту заменила је у садашњим условима ватра у шпорету, односно жар који се ствара приликом сагоревања дрвета. За божићно празновање, неизоставна обредна радња која на некин начин обележава Бадњи дан и Божић су обичаји са бадњаком. У даљем тексту испратиће се употреба ватре (и жара) током празновања божићних празника.

Свети Игњат (2. јануар) је празник који је у прошлости српског народа овог простора имао већи значај него у садашњем времену. Ипак, судећи по обичајној пракси на празник се и у садашњем времену одржавају одређене обичајне радње које су од значаја за напредак домаћинства, здравље и срећу припадајућих чланова. Из још увек очуване обредне праксе издвајам обичај повезан са ватром. Обичај се састоји у томе да деца из домаћинства џарају ватру (жар) у шпорету и распирују варнице уз изговарање жеља за здравље, богатство у сточном фонду, добар род усева и сл. Битно је напоменути да у селима у којима се џара ватра на Игњата, понавља се на Бадњи дан и Божић.

> „Кад ти неко дође у кућу, онда кад гори шпорет и га стављаш тамо да чепрка тај жар сас оним што чистиш у шпорету пепео. Том приликом се говори: колико кукуруза и жита толико да буде працију и оваца, а истовремено га газдарица попрскава житом и кукурузом“ (Белобрешка, Дунавска клисура).
>
> „Кад сам ја била дете, три дана пре Божића моја баба ме стави код шпорета и онда ми да дрво и чаркам ту тај жар и кажем: ’Пила гуса, пила гуса, кокошака, гусака, патака, свиња, крава, јагањаца и шта ја знам’. Док ја ћаркам она ми круни кукуруз над главом. И тако три јутра“ (Белобрешка, Дунавска клисура).
>
> На Светог Игњата је било да деца „пилу, узму дрво једно седну код шпорета и вичу: пилиће, кокошке, јагањаца, оваца, живота и здравља и све штогод има у

[5] Више о огњишту видети: Бандић, 1991: 85–88; Детелић, 1992: 134–136.

кући. На Игњатов дан се пили и на Бадњи дан се пили и на први дан Божића“ (Сколовац, Пољадија).

На Светог Игњата „упалимо шпорет и метемо једно дрво, тако као штап и гурамо, вичу деца пију-гусу, пију-гусу, а озгор кукуруза круни мама на главу и виче пилића, крава, ждребица, телића, оваца, јагањаца, гусака“ (Соколовац, Пољадија).

Бадњи дан (6. јануар) је празник који претходи прослављању Божића и последњи је дан божићног поста. Са Бадњим даном започиње божићно прослављање. Током дана обављају се различите обичајне радње од важности за породицу у ужем и сеоску заједницу у ширем смислу. Једна од карактеристика прослављања Бадњег дана су и обичаји повезани са ватром. Наиме, на Бадњи дан је обичај да се на ватру ставља бадњак, односно храстова грана или пањ. Обичај се обавља у породичном кругу или у порти цркве што је новија пракса. Према народном схватању бадњак се уноси у кућу као залог здравља, среће и обиља у свим пословима којима се баве њени чланови. Уношење бадњака у кућу и његово налагање на ватру у српским селима у румунском Банату данас је различитог степена очуваности. У зависности од села различити су поступци, па самим тим и употреба ватре током уношења, налагања и каснијег одлагања делова прегорелог бадњака. За бадњак је карактеристично да се пали како, у већ поменутом, затвореном (породичном) простору – простор куће, тако и у отвореном (јавном) простору – данас је то најчешће простор у порти цркве. Сврха паљења бадњака код цркве је да се уз благослов свештеника пожели здравље, срећа и напредак, с тим што се жеље упућене у јавном простору односе на читаву заједницу, док се жеље уз бадњак који се пали у породичном простору односе само на домаћинство у којем се пали и његове чланове.

„Палимо ватру у двориште и сви седимо око ватре и пијемо и певамо и то кад изгори, онда сви седнемо около тунака у собу... Од бадњака који се пале у дворишту ништа се не уноси у кућу; сав изгори кад се запали. Пепео се поћисти и се фрљи у реку (Белобрешка, Дунавска клисура).

„Свако ко дође у цркву на службу узме по гранчицу од *црквеног* бадњака. Свештеник нам спреми сваким по гранћицу бадњака и по мало сламе. То све упакује и кад пођемо носимо код куће. Бадњак у кући стоји на икони до следеће године када се обично изгори“ (Белобрешка, Дунавска клисура).

„Бадњак се увече уноси у кућу. Кад поседамо да се вечера, се донесе бадњак у собу, имамо теракоту, кад поседамо бадњак се мете у ватру. И ондак вечерамо једно јело, ја гурнем више унутра у ватру и тако после друго јело се је, опет се бадњак гурне и тако трипут гурам бадњак у ватру да гори“ (Дивич, Дунавска клисура).

„Кад седнемо да вечерамо ондак бадњак ставимо у ватру. Док ми вечерамо, бадњак гори. Пре смо имали у собе те теракоте, како ми кажемо, е сад имамо централно грејање“. У овом домаћинству бадњак гори у пећи за централно грејање. Бадњак гори у једној, а породица вечера у другој просторији. „Онда

га целог изгоримо то веће, а из цркве донесемо понеку гранћицу бадњака. То закаћимо опет на икону“ (Дивич, Дунавска клисура).
На Бадњи дан полази се кућа што чини дете или неко од старијих укућана. „Седне код шпорета, виће пију-коц, пију-коц и чепрља у ватру и виче пилића, телића, ждребића, живота и здравља највише“ (Луговет, Пољадија).
„Код нас се није ишло у шуму, него се доносио један пањ – багремово дрво, који се узимао од припремљених дрва за зиму. Пањ се метао у пећ да гори целу ноћ. Није свака породица уносила и палила бадњак у кући. Бадњак се пали у цркви од 1989. године када је црква добила дозволу да одржава обичаје. Пре тога се није смело“ (Чанад, Поморишје).
„И у цркву се пали бадњак да, идеду тамо на вечерњу. Иде муж. Тамо се упали велики бадњак“ (Дивић, Дунавска клисура).
„Бадњак је ’оживео’ после револуције када су свештеници почели са паљењем бадњака у порти цркве. Тамо се сада узме бадњак који се стави на икону и стоји до следеће године“ (Дињаш, Централни Банат).
Дрво за бадњак – обично *горун* (храст) доносе људи из цркве. „Кад се донесе бадњак онда се прави вечерње и после вечерње се пали бадњак. За паљење бадњака се кува ракија, донесе се тегљена пита, пече се риба. Од бадњака свако може да узме да донесе кући. Бадњак у кући стоји колико оћеш да га држиш. Кад хоће да се склони стави се у шпорет да изгори“ (Скоколовац, Пољадија).

Божић (7. јануар) се празнује као дан Христовог рођења. Један је од највећих и најзначајнијих народно-хришћанских празника у календарској години. Празник је породице, љубави, радости, заједништва, један је од најрадоснијих хришћанских и народних празника. Као и Бадњи дан и Божић је испуњен различитим обичајима који су у фунцији породичног здравља и благостања. У овој прилици издваја се само сегмент празновања који је повезан са употребом ватре и односи на џарање ватре у шпорету али и на употребу свеће и тамјана у божићном празновању.

На Божић ујутро долази полаженик који седа испред шпорета и пила. Тако, на пример, док пила („чепрка по ватри“) говори „пију-коц, пију-коц, пилића, телића, ждребића, живота и здравља“, домаћица га посипа кукурузом (Луговет, Пољадија).
„На Игњата, Бадњи дан и Божић се прави положник – то буде неко из куће. Седи на столици и преко њега се баца кукуруз да роди ’рана. Чепрка по ватри док се посипа кукурузом. Кад заврши, треба лагано да се диже да кокошка седи на гнездо, никако брзо да не би бегала“ (Луговет, Пољадија).
Деца из куће ујутру „чаркају ватру у шпорету и говоре: пилу-гусу... желећи кући пуно стоке – свиња, коња, волова, живине“ (Златица, Пољадија).
Џарање ватре радио је најстарији мушкарац из куће са „бадњацима што остане [од бадње вечери], онда жари у шпорет д’ изгориду све. Остави д’ изгориду бадњаци. Кад ћепрља у шпорету каже да смо живи и здрави сви укућани, да ни да Бог срећу и здравља да дочекамо и догодине“ (Белобрешка, Дунавска клисура).

> Особа која прва дође у кућу на Божић ујутру ца̂ра ватру и том приликом говори: „Господ Бог да да̂ здравља, да има свиња, пилића, говеда“ (Стара Молдава, Дунавска клисура).

На трећи дан Божића остаци бадњака заједно са сламом односе се раније изјутра у виноград да се ставе око лозе ради плодности и заштите од града. Делове бадњака који се доносе из цркве после годину дана ставе у шпорет да изгори.

У божићним обичајима, поред бадњака који је најповезанији са ватром јер се директно ставља на ватру (жар) у пећи или шпорету или сам представља ватру (налагање бадњака у порти цркве), уочљива је употреба и свеће. Свећа представља обредни предмет израђен од воска или парафина и део је различитих обичаја. Свећа се пали на Бадњи дан и Божић у готово свим местима у којима Срби живе. Када се упали свећа то означава почетак празновања. Свећа је извор *светлости* и *топлине* у смањеном обиму што је у основи њеног симболизма, а у време празника она је неопходан обредни предмет. Код Срба у румунском Банату свећа је део обичаја пре започињања вечере на Бадње вече и ручка на Божић. „Палила се на Бадње вече пре вечере, мада има казивања и да се свећа не пали. На Божић се свећа палила кад се реже колач. (...) Пали се иста свећа оба дана или се пале две свеће – једна на Бадњи дан, а друга на Божић. Најчешће свећу пали домаћин али је то могла да уради и домаћица. Обично онај ко упали свећу тај је и угаси – прстима, вином, хлебом, житом. Магијска снага свеће испољава се у њеном чувању у кући (заштита куће) и коришћењу (паљењу) у специфичним околностима – током невремена и града. Обично је са паљењем свеће повезано и изговарање молитве“ (Ивановић Баришић 2022, 66). Свећа која се пали на Божић не гаси се дувањем да се не би одувала срећа већ се гаси прстима или вином.[6]

> „Свећа гори докле год се вечера. Гаси се вином. Укваси деда прсте у вино и се прекрсти и каже: ’Господе Боже помогни нам и догодине да дочекамо Бадњи дан’ и угаси свећу“ (Белобрешка, Дунавска клисура).
>
> „Свећа се пали исто увече кад седнемо на поду доле. Свећа гори докле год вечерамо, онда се свећа угаси са два прста умоченим у вино. Свећу ко упали треба и да угаси“. Свећа се касније пали по потреби (Дивич, Дунавска клисура).
>
> Свећа се пали пре вечере. Ко је упали после вечере је угаси. Пре него што је упали прво се прекрсти. На Бадње вече, док се вечера, свећа стоји на поду у посуди са житом. После Божића жито се баца кокошкама (Стара Молдава, Дунавска клисура).
>
> „На сред стола стоји сито са колачем и свећа која гори све време вечере. Пали је домаћин. Свећа се гаси стискањем фитиља прстима“ (Дињаш, Централни Банат).

[6] О симболици свеће у народној култури више видети у: Раденковић, 2022:11–41.

Свећа се пали на Бадње вече и на Божић. Стоји на столу. Гори онолико колико траје вечера на Бадње вече и ручак на Божић. После вечере на Бадње вече гаси се прстима. На Божић се гаси тако што ставља у „једну чинију у коју је помешано жито и кукуруз са којима је газдарица посипала положајника ујутру. И онда се забоде свећа и она горе и, кад буде завршен ручак, онда се свећа обрне да се угаси у том житу и да се види шта ће највише те године родити“ (Ченеј, Централни Банат).

Пали се свећа која стоји у керамичкој посуди у којој су помешани жито и кукуруз. Гори док се вечера. „Се упали и после вечере се угаси. Гаси је ко је најстарији у кући, са прстима“. Иста свећа се пали и на Божић у време ручка. Свећа се чува, не баца се (Краљевац, Банатска Црна Гора).

Свећа се пали на Бадњи дан пре вечере и на Божић да гори док је ручак. Употребљава се оба дана иста свећа. Гаси се прстима. Пали је и гаси мушкарац из куће. Остаје у кући и употребљава се по потреби (Фенлак, Поморишје).

Свећа се пали пре вечере и на Божић пре ручка. Пали је најстарији мушкарац у кући. Стоји у озеленелој пшеници (Чанад, Поморишје).

„Јесте, се пали свећа и на Бадње вече и сутрадан на Божић. Гори док се вечера. Не пали се иста свећа оба дана. Гаси је жена из куће прстима. Некад се вино од Свеца користило да се угаси. Чим се искрши и поједе *здравље*[7] газда одмах упали свећу која гори док се вечера. Свећа се пали и у цркви на јутрењу на Божић и намењује само живима“ (Соколовац, Пољадија).

Свећа се пали и на Бадњи дан и на Божић. На Бадње вече се пали пре вечере, гаси се с вином. На Божић се пали пре него што се пререже колач. Пали је домаћин, гаси је с вином тако што укваси два прста и стегне фитиљ. Било је кућа у којима је домаћица палила свећу. Обично се користила оба дана иста свећа, али је могло да се сваког дана користи друга. Остаје у кући и употребљава се по потреби. Ако се накупи више комада онда се однесу у цркву и запале за здравље (Луговет, Пољадија).

За разлику од свеће, у српским селима у румунском Банату употреба тамјана и кађење у време Бадњег дана и Божића готово је непознато. Током истраживања једино је у Ченеју (Централни Банат) и Краљевцу (Банатска Црна Гора) забележено да домаћица кади просторије тамјаном. Иначе, „тамјан је бела ароматична смола добијена засецањем пустињског грма из рода *Boswellia* која паљењем развија изузетно јак и необично пријатан мирис због чега се (...) користи за кађење“ (Стошић 2006: 175).

Тамјан/кађење се користи углавном да се окади храна која се даје задушу на Божић. Све што домаћица од хране припреми и стави на сто прво прекади. Храна се једе у кући, не дели се никоме (Белобрешка, Дунавска клисура).

„Свећице се за ту прилику посебно купују у цркви. Купује се неколико и намењује свим мртвима. Забоду се у *законе*.[8] Ако се купи једна велика ондак само једну метемо и упалимо. Не мора цела да изгори. Колико док окади-

[7] Здравље је обредни хлеб округлог облика који се једе на Бадње вече.

[8] Закони су обредни хлебови који се месе од пшеничног брашна фигуралног типа. Једу се на Бадње вече.

мо манемо још мало и после можемо да је угасимо. Свећа остаје у кући и употребљава се по потреби. Постављена трпеза, пре ручка се окади“ (Дивич, Банатска клисура).

„Ујутру на Божић иду жене и носе обавезно задушу храну у комшилук. Пре него што се подели/намени храна се окади тамјаном (Стара Молдава, Дунавска клисура).

„Првог дана Божића давала се задушна трпеза за мртве. Трпеза за душу се давала пре него што се једе. То се ставило и ондак се опет окадило и казло Оченаш“ (Краљевац, Банатска Црна Гора).

* * *

Као што је познато „основни атрибути ватре су топлота и светлост, и један и други неопходни предуслови опстанка живота, и они су једнако саставни део варнице или жишке, па пламена, те жара и жеравице“ (Милорадовић, 2018: 113). Поменуте особине ватре су уједно и њена природна својства, а светлост и топлота коју она пружа, као и њен значај у животу људи су свакако битни чиниоци који су допринели да она постане предмет религијског поштовања од најранијег времена човековог постојања па самим тим и део различитих обичаја. Спознаја значаја који ватра има свакако је утицала да постане саставница бројних религијских обреда у којима је добила већу или мању улогу (в. Chevalier и Gheerbrant, 1983: 738–740). У том смислу ни српски народ у Румунији није изузетак, што је у једном издвојеном сегменту празновања показано у овом раду. Осврт на употребу ватре у божићном празновању и преглед обичаја код Срба у румунском Банату показује да обичаји у којима ватра заузима значајно место нису бројни. Ипак, они који су забележени и делом представљени у овој прилици, вероватно су само један мали прежитак некада богатијег садржаја божићног празновања код српског становништва у румунском делу Баната. Стога, забележени обичаји у садашњем времену битан су показатељ значаја који ватра има у животу Срба истраживаних села. Обичаји са ватром указују да је још увек један од битних кохезионих елемената који окупља чланове породичне, а у новијем времену (од 90-их година 20. века) и сеоске заједнице зашта је понајбољи пример паљење бадњака у порти цркве као и некадашње заједничко одношење остатака бадњака (и сламе) у винограде. Обичаји повезани са ватром осим што представљају једну од битних компоненти народне културе, они су у новијем времену и прилика за окупљање и дружење – певање, играње, весеље и сл. (док се бадњак налаже и гори у порти цркве, на пример). Другим речима, осим религијске компоненте – заштита ужег/ширег простора и његове лустрације (очишћење) од негативних садржаја, празничне ватре имају и изражену друштвену компоненту – окупљања и опуштања чланова уже/шире заједнице.

Литература

Бандић, 1991: Д. Бандић, *Народна религија Срба у 100 појмова*. Београд 1991: Нолит.

Ивановић Баришић, 2022: М. Ивановић Баришић, Божићни циклус празника и обичаја код Срба у Банату – Румунија, у: *Етнолошка истраживања Божића, крсне славе и свадбе*, (ур. др Михај Миља Радан). Темишвар: Савез Срба у Румунији – Београд 2022: Етнографски институт САНУ, 5–145.

Детелић, 1992: М. Детелић, *Митски простор и епика*. Одељење језика и књижевности, књ. 46. Београд 1992: Српска академија наука и уметности.

Милорадовић, 2018: С. Милорадовић, *Огањ*, па *жишка*, *ожег*, *жар* и још понешто око ватре у призренско-тимочким дијалекатским речницима, у: *Језик као запис културе у етнолошкој и лингвистичкој анализи на релацији Србија – Македонија*, Београд 2018: Српска академија наука и уметности, 113–146.

Раденковић, 2022: Љ. Раденковић, Симболика свеће у народној култури Срба у општесловенском контексту, у: *Глас* CDXXXII, Одељење језика и књижевности, књ. 32. Београд 2022: Српска академија наука и уметности, 11–41.

СМ, 2001: *Словенска митологија: енциклопедијски речник термина*. (ред. Светлана М. Толстој, Љубинко Раденковић). Београд: ZEPTER BOOK WORLD.

СМР, 1970: Ш. Кулишић, П. Ж. Петровић, Н. Пантелић, *Српски митолошки речник*, Београд 1970.

Стошић, 2006: Љ. Стошић, *Речник црквених појмова*. Београд 2006: Завод за уџбенике и наставна средства.

Lévi-Strauss, 1970: C. Lévi-Strauss, Kulinarski trokut. *Kritika* 4, 167–176.

Chevalier и Gheerbrant 1983: J. Chevalier – A. Gheerbrant. *Rječnik simbola*. Zagreb 1983 (*vatra*).

Milina M. Ivanović Barišić

FIRE AND EMBERS IN CHRISTMAS CUSTOMS AMONG SERBS IN THE ROMANIAN BANAT

A review of the use of fire (embers) in Christmas celebrations among Serbs in the Romanian Banat shows that there are not many customs in which fire occupies a significant place. The customs that are part of Christmas celebrations today and that are presented in this paper are a remnant of the former content of Christmas celebrations among the Serbian population in the Romanian part of Banat. Current customs are an indicator of the importance that fire has in the lives of the Serbian population in Romania. Fire (embers) customs indicate that it is still an important cohesive element that brings

together members of the family, and since the 1990s, the village community. Fire customs are an opportunity for gathering and socializing – singing, dancing, having fun, etc.

Keywords: Fire, embers, Christmas customs, Serbs, Romanian Banat